

*До разової спеціалізованої вченої ради
у Донецькому державному
університеті внутрішніх справ*

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора Ковальчука
Сергія Олександровича на дисертацію Коренського Сергія Анатолійовича
«Досудове розслідування дорожньо-транспортних пригод», подану на
здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»**

Ступінь актуальності обраної теми. Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень із неухильним дотриманням прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження, що дозволить забезпечити виконання завдань кримінального провадження, визначених ст. 2 КПК України. Вагома роль у забезпеченні їх виконання та, відповідно, досягненні балансу між приватним і публічним інтересом належить процесуальній діяльності суб'єктів кримінального процесу. На це слушно звертає увагу дисертант, який на обґрунтування вибору теми дослідження зазначає, що «досудове кримінальне провадження щодо ДТП покликане не лише встановити обставини вчиненого кримінального правопорушення внаслідок ДТП, але й якомога швидше відновити порушені права, забезпечити умови для відшкодування завданої шкоди потерпілому та гарантувати дотримання прав і свобод підозрюваного. Саме через законну, обґрунтовану й ефективну діяльність суб'єктів кримінального процесу є можливим досягнення рівноваги між приватним і публічним інтересами під час досудового розслідування ДТП» (стор. 16 дисертації).

У науці кримінального процесуального права дослідженню проблематики як досудового розслідування в цілому, так і його особливостей щодо окремих видів кримінальних правопорушень, у тому числі й ДТП, присвячена значна

увага вчених. Водночас, незважаючи на істотний внесок науковців у розробку цієї проблематики, низка її теоретичних і практичних аспектів на сьогодні не знайшла належного вирішення або висвітлюється доволі дискусійно. Це, зокрема, стосується загальних положень досудового розслідування ДТП, його змісту в частині особливостей проведення окремих слідчих (розшукових) дій і застосування окремих запобіжних заходів, встановлення ефективності досудового розслідування та визначення шляхів її підвищення тощо.

Викладене свідчить про актуальність обраної С.А. Коренським теми дисертації, її теоретичну та практичну значимість і вказує на логічність постановки та вирішення наукової проблеми щодо сутності і змісту досудового розслідування ДТП та забезпечення його ефективності.

Обрання дисертантом проблематики дослідження узгоджується з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження виконано відповідно до тематики науково дослідної роботи Донецького державного університету внутрішніх справ протягом 2020-2024 років «Теоретичні та практичні проблеми державотворення, реформування права та правоохоронної системи в контексті євроінтеграційного вибору України» (№ 0120U105582), п. 12 «Актуальні проблеми захисту прав людини і громадянина органами та підрозділами системи МВС в умовах воєнного стану» Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025-2029 роки (Наказ МВС України від 21.05.2024 р. № 326), п. 3 «Дотримання прав і свобод людини та громадянина в діяльності органів та підрозділів системи МВС» та п. 14 «Підвищення ефективності досудового розслідування» Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки (Наказ МВС України від 11.06.2020 р. № 454).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації є обґрунтованими, переконливими і методологічно вірними, мають системний, комплексний характер і містять необхідну новизну.

Мета і завдання дослідження повною мірою узгоджуються з планом дисертації, визначені правильно та логічно співвідносяться з об'єктом і предметом дослідження.

Об'єкт і предмет дослідження сформульовані коректно та зауважень не викликають. Так, об'єктом дослідження є кримінальні процесуальні відносини, що виникають та розвиваються під час досудового розслідування ДТП. Предметом дослідження є досудове розслідування ДТП.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується коректною методологією, використаною нормативною базою, фундаментальною теоретичною та емпіричною основою дослідження, що свідчить про належний рівень оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Методологічним підґрунтям дослідження стала сукупність загальнонаукових (діалектичний, аналіз, синтез, узагальнення) та спеціальних методів наукового пізнання (історико-правовий, системно-структурний, порівняльно-правовий, формально-юридичний). Комплексне застосування вказаних методів, з урахуванням їх взаємозв'язку і взаємозалежності, сприяло забезпеченню всебічності та повноти проведеного дослідження теоретичних і практичних аспектів проблематики щодо сутності та змісту досудового розслідування ДТП і забезпечення його ефективності, а також об'єктивності та достовірності отриманих результатів.

У ході обґрунтування наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих дисертантом, використано широке коло вітчизняних та зарубіжних наукових джерел з кримінального і кримінального процесуального права, кримінології та криміналістики. Наукові джерела використані здобувачем переважно критично – з глибоким аналізом, коректною полемікою та аргументацією власного підходу до тих або інших положень, висновків чи пропозицій їх авторів, що свідчить про зрілість дослідника та його високу загальну наукову культуру.

Автором використано належну нормативно-правову базу, а також достатній емпіричний матеріал, репрезентативність якого вплинула на

обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій проведеного дослідження.

У цілому, аналіз дисертації дає підстави констатувати, що вона є самостійним, цілісним і завершеним дослідженням актуальної для науки кримінального процесуального права проблематики щодо визначення сутності та змісту досудового розслідування ДТП і забезпечення його ефективності. Із урахуванням чіткого та послідовного формулювання мети і завдань дослідження, автором достатньо повно розкрито основний зміст теми, висвітлено найбільш актуальні її проблеми і зроблено наукові висновки, що мають теоретичне та практичне значення.

Дисертація написана грамотною юридичною науковою мовою, з належним використанням понятійно-категоріального апарату, оформлена у відповідності до встановлених вимог. Матеріал викладений чітко, логічно, послідовно та доступно.

Дисертація відповідає науковій спеціальності, за якою здійснено дослідження. Повнота викладу в дисертації основних наукових положень, висновків і рекомендацій відповідає встановленим вимогам.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх значення. Наукова новизна отриманих результатів визначається обраною темою і колом розглянутих у дисертації питань. Дисертація є одним із перших комплексних досліджень, яке присвячене досудовому розслідуванню ДТП і спрямоване на отримання нових наукових результатів щодо загальних положень, змісту та ефективності досудового розслідування ДТП.

Сформульовані та аргументовані автором результати дисертації є важливими у теоретичному та практичному аспектах, містять елементи наукової новизни і пропозиції щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства. Зокрема, дисертантом уперше:

– сформульовано визначення досудового розслідування ДТП як досудової кримінальної процесуальної діяльності, що здійснюється спеціальними суб'єктами у законний та правомірний спосіб, переважно із залученням

обізнаних осіб та використанням спеціальних знань, змістом якої є отримання доказової інформації (кримінальне процесуальне пізнання) щодо викриття винної особи у вчиненні кримінального правопорушення внаслідок ДТП;

– обґрунтовано, що досудове розслідування ДТП виконує такі функції: 1) протидія кримінальним правопорушенням у сфері безпеки дорожнього руху; 2) профілактика (превенція) кримінальних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху; 3) гарантування прав, свобод і законних інтересів учасників досудового розслідування ДТП; 4) забезпечення виконання процесуальних обов'язків учасниками досудового розслідування ДТП; 5) спеціальне пізнання (доказування) обставин вчинення кримінальних правопорушень внаслідок ДТП; 6) фіксування доказової інформації щодо кримінальних правопорушень в результаті вчинення ДТП; 7) сприяння відшкодуванню шкоди, завданої внаслідок ДТП;

– доведено, що шляхами підвищення ефективності досудового розслідування ДТП є: 1) удосконалення нормативної регламентації проведення слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування ДТП; 2) покращення правового регулювання застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування ДТП; 3) підвищення рівня компетентності спеціального суб'єкта досудового розслідування ДТП; 4) оптимізація кримінального процесуального статусу учасників досудового розслідування ДТП; 5) поліпшення порядку фіксування досудового розслідування ДТП; 6) запровадження інноваційних технологій для досудового розслідування ДТП.

Дисертація містить низку інших цікавих та аргументованих положень, висновків і рекомендацій, у тому числі щодо внесення науково обґрунтованих пропозицій, спрямованих на удосконалення кримінального процесуального законодавства з метою удосконалення правової регламентації досудового розслідування ДТП.

Таким чином, ступінь новизни наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Викладені в дисертації наукові положення, висновки і рекомендації характеризуються теоретичною та практичною значимістю і можуть бути використані в: 1) науково-дослідній діяльності – для подальшого розроблення проблем щодо досудового розслідування ДТП; 2) освітньому процесі – під час підготовки навчально-методичних матеріалів щодо досудового розслідування ДТП, викладання навчальних дисциплін кримінальної процесуальної спрямованості; 3) правотворчій діяльності – під час розробки змін і доповнень до КПК України у частині, що регулює питання досудового розслідування, спрямованих, зокрема, на вдосконалення правової регламентації проведення окремих слідчих (розшукових) дій та порядку застосування запобіжних заходів; 4) правозастосовній діяльності – для удосконалення й оптимізації процесуальної діяльності щодо досудового розслідування ДТП.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації достатньо повно викладені в опублікованих працях за темою дисертації. Основні положення та результати дисертації відображено в 11 наукових працях, серед яких 8 статей у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України (категорія «Б»), і 3 тези доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях і круглих столах.

Основні наукові положення, висновки і пропозиції, сформульовані в дисертації, знайшли свій ідентичний виклад у публікаціях, зарахованих за темою дисертації, та відображають актуальність обраної теми дослідження, її наукову новизну, теоретичну та практичну значимість, а також є вагомим внеском дисертанта у розвиток науки кримінального процесуального права.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, мають самостійний характер та отримані дисертантом на підставі особистих досліджень. У результаті вивчення дисертації академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації не виявлено.

Зауваження та дискусійні питання стосовно положень дисертації. У цілому відзначаючи логічність і послідовність побудови дослідження, його новизну, обґрунтованість та аргументованість отриманих результатів, належний науковий рівень дисертації, потрібно звернути увагу автора на певні положення, що викликають зауваження:

1. Звертаючись у підрозділі 1.1 до розкриття генези нормативного регулювання досудового розслідування, здобувач зазначає, що «виокремлюючи етапи становлення законодавства, що регулює досудове розслідування ДТП, на наш погляд, доцільно виходити із загальної періодизації розвитку кримінального процесуального законодавства, оскільки саме вона відображає трансформацію підходів до розслідування кримінальних правопорушень у цілому», а також вказує, що «перший етап традиційно пов'язують із дореволюційним періодом, що передував утворенню СРСР, коли формування процесуальних норм відбувалося під впливом континентальної правової традиції та імперського законодавства» і посилається на Судові статuti 1864 р. (стор. 27 дисертації). Водночас, на думку офіційного опонента, така позиція автора підлягає уточненню з урахуванням двох моментів. По-перше, періодизація кримінального процесуального законодавства не може розглядатися як універсальний критерій, що застосовується для виокремлення етапів розвитку окремих інститутів кримінального процесуального права, в тому числі й інституту досудового розслідування. Особливо це стосується досудового розслідування конкретних видів кримінальних правопорушень, оскільки початковий етап періодизації безпосередньо пов'язаний з їх криміналізацією в нормах кримінального закону, а наступні етапи – зі ступенем динамічності норм, що становлять зміст інституту досудового розслідування, та значимістю змін, яких вони зазнають. По-друге, дія Судових статутів 1864 р., у тому числі й Статуту кримінального судочинства, поширювалася лише на частину українських земель, що входили до складу Російської імперії; натомість, інша їх частина входила до складу Австро-Угорської монархії та Польської Республіки. У зв'язку з цим здобувачу було б доречно звернутися до дослідження кримінального процесуального законодавства, яке діяло на

території українських земель, що входили до складу Австро-Угорської монархії, а після її розпаду – до складу Польської та Чехословацької республік і Румунського королівства, а саме: КПК Австрії 1873 р., КПК Угорщини 1896 р., які після розпаду Австро-Угорської монархії продовжували діяти у відповідних частинах Чехословацької Республіки, КПК Польської Республіки 1928 р., КПК Румунії 1864 та 1936 років.

2. У підрозділі 2.1 здобувач слушно звертається до дослідження підстав і порядку проведення під час досудового розслідування ДТП окремих слідчих (розшукових) дій і розкриває особливості огляду місця події, слідчих (розшукових) дій, спрямованих на отримання пояснень і показань, особистого обшуку та освідування (стор. 85 – 126 дисертації). Проте, поза увагою автора залишилося розкриття особливостей проведення інших видів огляду (зокрема, огляду документів, трупа, електронних доказів), слідчого експерименту, а також проведення експертиз та отримання зразків для експертизи у ході досудового розслідування зазначених кримінальних правопорушень.

3. Розриваючи у підрозділі 2.2 особливості застосування під час досудового розслідування ДТП окремих ізоляційних запобіжних заходів, автор досліджує можливості обрання підозрюваним у вчиненні зазначеного кримінального правопорушення домашнього арешту (стор. 137-146 дисертації), а також доводить, що «з метою збалансування системи запобіжних заходів, що можуть застосовуватися до осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення, регламентованого ч. 1 ст. 286 КК України, необхідно внести зміни до ч. 2 ст. 181 КПК України для уможливлення застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту під час розслідування ДТП». Такий підхід відображений здобувачем у рубриці наукової новизни «набуло подальшого розвитку», висновках до розділу 2 і висновках до дисертації (стор. 22, 150 і 192 відповідно), а також у Додатку Г «Пропозиції щодо внесення доповнень до Кримінального процесуального кодексу України», в якому він пропонує ч. 2 ст. 181 цього Кодексу після слів «у виді» доповнити словами «штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян» (стор. 233). Водночас, така пропозиція не узгоджена з ч. 8 ст. 194 КПК України, згідно з

якою до підозрюваного, обвинуваченого у вчиненні злочину, за який передбачено основне покарання у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, може бути застосовано запобіжний захід лише у вигляді застави або тримання під вартою у випадках та в порядку, передбачених цією главою.

4. У підрозділі 3.2 автор досліджує шляхи підвищення ефективності досудового розслідування ДТП, одним з яких вважає оптимізацію кримінального процесуального статусу його учасників (стор. 176-180 дисертації). Аналогічна позиція висловлена здобувачем у вступі (рубрика наукової новизни «уперше»), висновках до розділу 3 і висновках до дисертації (стор. 21, 187 і 194 відповідно). Досліджуючи можливості підвищення ефективності досудового розслідування вказаних кримінальних правопорушень у межах цього напрямку, дисертант зазначає, що «в цілому оптимізація процесуального статусу учасників досудового розслідування ДТП повинна бути спрямована на одночасне посилення гарантій належного дотримання прав і свобод та підвищення ефективності виконання процесуальних обов'язків для досягнення рівноваги між публічним і приватним інтересами» (стор. 179). У зв'язку з цим хотілося б з'ясувати думку здобувача стосовно того, чи не є напрямом підвищення ефективності досудового розслідування ДТП оптимізація саме гарантій процесуальної діяльності учасників досудового розслідування, а не їх кримінального процесуального статусу в цілому.

Разом з тим, наведені зауваження, які стосуються дискусійних положень дисертації, не ставлять під сумнів її високий рівень, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації та можуть бути основою для наукового обговорення під час її захисту.

Загальний висновок. Дисертація Коренського Сергія Анатолійовича «Досудове розслідування дорожньо-транспортних пригод» є самостійною, завершеною науковою працею, що містить нові обґрунтовані та аргументовані результати, які у своїй сукупності є значимими для розвитку доктринальних і прикладних основ щодо сутності та змісту досудового розслідування зазначених кримінальних правопорушень і забезпечення його ефективності.

Зміст дисертації Коренського Сергія Анатолійовича відповідає спеціальності 081 «Право».

Дисертація «Досудове розслідування дорожньо-транспортних пригод» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (із подальшими змінами), Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 (в редакції постанови від 19.05.2023 р. № 502) та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 та зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 03.02.2017 р. за № 155/30023, а її автор – Коренської Сергій Анатолійович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент –

професор кафедри кримінального

процесу та криміналістики

Івано-Франківського інституту

«Одеська юридична академія»,

доктор юридичних наук, професор

Сергій КОВАЛЬЧУК

Підпис проф. Сергія Ковальчука засвідчую.

Директор Івано-Франківського інституту

«Одеська юридична академія»,

доктор юридичних наук, професор

Роман САВЧУК